

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-155>

УДК 338.2:502.131.1

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

THE IMPACT OF THE EXTERNAL ENVIRONMENT ON THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Власюк Тетяна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент, директор,
Інститут права та сучасних технологій

Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9644-8608>

Устік Микита Євгенович

аспірант,

Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1782-2548>

Vlasiuk Tetiana

Institute of Law and Modern Technologies
Kyiv National University of Technologies and Design

Ustik Mykyta

Kyiv National University of Technologies and Design

У статті розглядається вплив зовнішнього середовища на розвиток закладів вищої освіти за допомогою PEST-аналізу. Досліджуються політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, що впливають на функціонування та розвиток вищих навчальних закладів. Особлива увага приділяється глобальним тенденціям, економічним викликам, соціальним змінам та технологічним інноваціям, які формують сучасний освітній ландшафт. Особлива увага приділяється сталому розвитку, включаючи екологічні аспекти та соціальну відповідальність закладів вищої освіти. Результати дослідження відображають основні підходи врахування зовнішнього впливу для розробки стратегій розвитку закладів вищої освіти в умовах динамічного зовнішнього середовища. Це дозволяє закладам адаптуватися до змін та підвищувати свою конкурентоспроможність на глобальному рівні.

Ключові слова: зовнішнє середовище, PEST-аналіз, заклади вищої освіти, глобальні тенденції, сталий розвиток.

The article examines the impact of the external environment on the development of higher education institutions using PEST analysis. Political, economic, social and technological factors that influence the functioning and development of higher education institutions are studied. Particular attention is paid to global trends, economic challenges, social changes and technological innovations that shape the modern educational landscape. Political factors include government policy, regulatory changes and international relations that affect educational institutions. Economic factors cover funding, economic stability and global economic trends that affect the resources and capabilities of higher education institutions. Social factors consider demographic changes, cultural trends and demand for higher education that affect the student population and educational programs. Technological factors analyze the impact of innovations, digital technologies and information systems on teaching methods, research and management of higher education institutions. A special section of the study is dedicated to sustainable development, emphasizing the integration of environmental considerations and social responsibility into the strategic planning of higher education institutions. Sustainable development is portrayed as a cornerstone in the formation of development strategies that harmonize environmental, economic, and social objectives. The article argues that higher education institutions have a crucial role in promoting sustainability through their educational offerings, research initiatives, and community engagement activities. The findings of this comprehensive analysis are intended to serve as valuable insights for developing robust development strategies for higher education institutions in an ever-evolving external

environment. The study underscores the importance of adaptability and resilience in ensuring that higher education institutions can navigate external changes and enhance their global competitiveness. Furthermore, the conclusions drawn from the study can inform policy-making and management practices within higher education institutions, thereby fostering their sustainable development and elevating the quality of education they provide.

Keywords: external environment, PEST analysis, higher education institutions, global trends, sustainable development.

Постановка проблеми. Вплив зовнішнього середовища на розвиток закладів вищої освіти є надзвичайно важливим. Заклади вищої освіти повинні адаптуватися до змін у політичному, економічному, соціальному та технологічному середовищі, щоб залишатися актуальними та конкурентоспроможними. Врахування впливу зовнішнього середовища дозволяє закладам вищої освіти розробляти стратегії розвитку, що відповідають сучасним викликам та забезпечують їхню адаптацію до змін. Це сприяє підвищенню якості освіти, конкурентоспроможності та стійкості закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато науковців приділяють увагу дослідженню основних питань розвитку закладів вищої освіти в сучасному світі. Зокрема, в наукових працях О. Г. Білоруса, Н. М. Буглай, Н. О. Євдокімової, С. О. Кубіцького, О. І. Ляшенко, Ю. М. Мацейка, В. А. Пархоменка та інших розкриті основні особливості сучасної системи освіти в Україні та світі, локальні аспекти сталого розвитку закладів вищої освіти тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг наукових праць щодо проблематики розвитку закладів вищої освіти, вони розглядають лише фрагментарні проблеми або загальну проблему в цілому. При цьому недостатньо розробленими залишаються питання впливу окремих чинників зовнішнього середовища у своєму взаємозв'язку. Особливо невирішеними залишаються питання недостатнього врахування екологічних аспектів у стратегічному плануванні закладів вищої освіти та відсутність досліджень щодо впливу соціальної відповідальності на розвиток закладів вищої освіти

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні впливу зовнішнього середовища на розвиток закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні існують певні проблеми визначення впливу зовнішнього середовища на розвиток закладів вищої освіти. В аспекті

оцінювання впливу політичних чинників спостерігається недостатнє врахування впливу міжнародних політичних змін на розвиток вищої освіти, що має наслідком відсутність ефективних механізмів адаптації до змін у державній політиці та регуляторних вимогах [12].

Також недостатнє дослідження впливу глобальних економічних криз на фінансування та стійкість закладів вищої освіти тягне за собою відсутність стратегій закладів вищої освіти для забезпечення фінансової стабільності в умовах економічної нестабільності, чому сприяє також недостатнє врахування впливу демографічних змін на попит на вищу освіту та структуру студентської аудиторії та відсутність досліджень щодо впливу соціальних змін на освітні програми та методи навчання [15].

В свою чергу, недостатнє дослідження впливу швидкого розвитку технологій на методи навчання та управління закладами вищої освіти зумовлює відсутність стратегій для інтеграції нових технологій у освітній процес та управління.

Для дослідження впливу зовнішнього середовища, а саме основних його чинників, на розвиток закладів вищої освіти було застосовано методіку PEST-аналізу, яка дозволяє досліджувати чотири основні групи чинників зовнішнього середовища: економічні, правові, технологічні та соціально-культурні. PEST-аналіз передбачає оцінку чотирьох складових, тобто чотирьох груп чинників, що впливають на розвиток ринку послуг: політико-правового середовища, економічного середовища, соціально-культурного середовища та технологічного середовища. PEST-аналіз є відмінним інструментом для оцінки впливу зовнішнього середовища на розвиток закладів вищої освіти. У таблиці 1 наведено основні чинники зовнішнього середовища функціонування закладів вищої освіти та визначено напрямки впливу.

Політичний вплив здійснюється через вплив державної політики на розвиток закладів вищої освіти та роль міжнародних відносин у розвитку вищої освіти.

Таблиця 1

**PEST-аналіз впливу зовнішнього середовища на розвиток
закладів вищої освіти України**

Група чинників	Чинники	Вплив
Політичні	Державна політика	Зміни в державній політиці можуть впливати на фінансування закладів вищої освіти, наприклад, гранти на дослідження
	Регуляторні зміни	Нові закони та регуляції можуть вимагати додаткових ресурсів для забезпечення відповідності стандартам
	Міжнародні відносини	Відносини з іншими країнами можуть впливати на можливості міжнародного співробітництва та обміну студентами
Економічні	Економічний клімат	Економічні кризи можуть негативно впливати на інвестиції у вищу освіту
	Фінансування	Зміни в податках та фінансуванні можуть впливати на доступні ресурси для закладів вищої освіти
	Енергетичні витрати	Зростання цін на енергію може зменшити фінансування, доступне для інших ініціатив
Соціальні	Демографічні зміни	Зміни в демографічному складі населення можуть впливати на попит на вищу освіту
	Культурні тенденції	Культурні зміни можуть впливати на освітні програми та методи навчання
	Соціальні зміни	Зміни в суспільстві можуть впливати на структуру студентської аудиторії та освітні програми
Технологічні	Технологічні фактори	Розвиток нових технологій може змінювати методи навчання та управління закладами вищої освіти.
	Цифрові технології	Використання цифрових технологій може підвищувати ефективність навчання та досліджень.
	Інформаційні системи	Інформаційні системи можуть покращувати управління закладами вищої освіти.

Джерело: побудовано авторами за [1; 4; 5; 6; 8; 12; 15]

Економічний вплив здійснюють економічні чинники, що впливають на фінансування закладів вищої освіти, а також вплив глобальних економічних тенденцій на вищу освіту.

Соціальні зміни та їх вплив на попит на вищу освіту, так само, як і вплив демографічних змін на заклади вищої освіти належать до групи соціальних чинників впливу.

Також суттєво на сталий розвиток закладів вищої освіти впливають технологічні інновації, що здійснюють безпосередній вплив на методи навчання у вищій освіті та визначають роль інформаційних технологій у розвитку закладів вищої освіти.

Економічні фактори, такі як державне фінансування, гранти та інвестиції, безпосередньо впливають на можливості розвитку закладів вищої освіти. Зміни в економічному середовищі можуть впливати на доступність

ресурсів. Політичні чинники, такі як державна політика, регуляторні зміни та міжнародні відносини, можуть впливати на функціонування закладів вищої освіти. Політична стабільність є ключовою для забезпечення безперервності освітнього процесу [6; 8; 9; 10].

Демографічні зміни, культурні тенденції та соціальні зміни впливають на попит на вищу освіту, структуру студентської аудиторії та освітні програми. Заклади вищої освіти повинні враховувати ці зміни для задоволення потреб студентів.

Розвиток нових технологій змінює методи навчання, дослідження та управління закладами вищої освіти. Інтеграція сучасних технологій є важливою для підвищення якості освіти та ефективності управління [18].

Врахування екологічних аспектів та соціальної відповідальності є важливим для

забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти. Це включає впровадження екологічно чистих технологій та підтримку соціально відповідальних ініціатив [1; 8; 12; 15].

Висновки. Можемо зробити висновок щодо переважно негативного впливу чинників політико-правового середовища на процеси сталого розвитку. Найбільший негативний вплив чинить політичний ризик. Значний негативний вплив здійснює регулювання за рахунок значної кількості регуляторних змін. Фактично всі чинники політичного середовища здійснюють негативний вплив на розвиток закладів вищої освіти, що переважно обумовлений недоліками державного регулювання розвитку даної сфери. Оцінювання впливу економічного середовища дозволяє зробити висновки, що чинники групи «Е» здійснюють як негативний, так і позитивний вплив на процеси сталого розвитку закладів вищої освіти. Найбільший вплив на процеси сталого розвитку закладів вищої освіти в Україні на сучасному етапі здійснюють чинники податкових змін та загальноекономічні тенденції. Структура і тенденції ВВП важливим показником не тільки для економічного положення країни в цілому, а і для конкретних закладів вищої освіти. Таку ж оцінку впливу має фактор інфляції, який сильно впливає на вартість ресурсів, вартість товарів, робіт, послуг. В процесі оцінювання впливу зовнішнього середовища на

розвиток закладів вищої освіти були отримані відповідні оцінки факторів впливу соціально-культурного середовища на розвиток ринку послуг. Зокрема, встановлено, що найбільший вплив на даний процес здійснюють такі фактори, як система цінностей у суспільстві та фактор консьюмеризму, оскільки клієнти оцінюють якість сервісу та у разі незадоволення можуть відмовлятися від послуг. Значний вплив здійснюють фактори структури зайнятості та вікова структура населення. З проведеного PEST-аналізу випливає висновок, що в групі факторів технологічного середовища найбільший вплив на розвиток закладів вищої освіти має фактор розвитку технологій, може змінювати методи навчання та управління закладами вищої освіти. Патентний і ліцензійний захист технологій як фактор технологічного середовища, здійснює незначний вплив за рахунок наявного впливу лише в окремих секторах ринку освітніх послуг в Україні. Найбільший позитивний вплив здійснює економічне середовище. Майже однаково на розвиток закладів вищої освіти впливають соціальні та технічні фактори. Позитивне оцінювання зовнішнього середовища свідчить про переважання тенденцій позитивного сумарного впливу факторів макросередовища та вказує на можливість зростання тенденцій сталого розвитку закладів вищої освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо реалізації соціальної відповідальності університетів під час конфліктів, воєнних дій та повоєнного відновлення: препринт (аналітичні матеріали) / Є. Балджи, І. Власова, С. Калашнікова, В. Ковтунець, О. Литовченко, О. Оржель, В. Рябченко, К. Трима, Л. Червона, Н. Шофолова; за ред. С. Калашнікової та О. Оржель. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2022. 145 с.
2. Білорус О. Г., Мацейко Ю.М. Глобальна перспектива і сталий розвиток: системні маркетинг. досл. К.: МАУП, 2005. 492 с.
3. Дейлі Г. Поза зростанням: економічна теорія сталого розвитку: пер. з англ. К.: Інтелсфера, 2002. 312 с.
4. Ільницький Д., Сандул М. Сталий розвиток у системі університетської освіти. *Університетська освіта*. 2017. № 4. С. 55–65.
5. Лук'янова Л. Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід. Київ: ТОВ «ДКС-Центр», 2017. 147 с.
6. Ляшенко, О. М. Сталий розвиток закладів вищої освіти: локальні інформаційно-комунікативні аспекти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. 2(58). С. 97–102.
7. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти [Електронний ресурс]: Підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. К.: НУХТ, 2022. 337 с.
8. Туниця, Ю. Ю., Лиско, Л. Р., Загвойська, Л. Д., & Соловій, І. П. (2019). Сталий університет: модель системної інтеграції принципів сталого розвитку в усі сфери діяльності. *Scientific Bulletin of UNFU*, 29(10), 54–60. <https://doi.org/10.36930/40291010>
9. Устік М. Є. Зарубіжний досвід сталого розвитку університетів. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 7 (277). С. 210–219.

10. Ховрак І. Вплив університетів на збалансований розвиток регіонів: український контекст. *Ідеологія та політика*. 2019. № 2 (13). С. 47–66
11. Цілі сталого розвитку. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 13.09.2024)
12. Buhlai, N.; Parkhomenko, V.; Pyskach, O.; Rusakova, O.; Dziamko, V. Modern Higher Education in the Ukrainian Educational System. *Conhecimento & Diversidade*. 2023. V 15. N 36. S. 587-604 DOI: 10.18316/rcd.v15i36.10971
13. Green Building: Architecture That Brings Sustainability to College Campuses. URL: <https://hmcarchitects.com/news/green-building-architecture-that-brings-sustainability-to-college-campuses-2018-11-02/> (дата звернення: 13.09.2024)
14. Kivistö, J., Tirronen, J. New Elitism in Universal Higher Education: The Building Process, Policy and the Idea of Aalto University. In S. Ahola, D. M. Hoffman (Eds.), *Higher education Research in Finland. Emerging Structures and Contemporary Issues*, Helsinki, Jyväskylä University Press, 2012, 69–87.
15. Kubitskii S., Shorobur I., Yevdokymova N., Vlasiuk T., Shevchuk L. Development of higher education institutions in the current conditions. *Revista de Gestão e Secretariado (Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS))*. 2023. v.16, se2, P.119-128
16. Raffaghelli, J. E., Manca, S., Stewart, B., Prinsloo, P. & Sangrà, A. Supporting the development of critical data literacies in higher education: building blocks for fair data cultures in society. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2020. 17. P. 58 DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00235-w>
17. Top universities for environmental and social sustainability 2023. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/qs-sustainability-ranking/top-universities-environmental-social-sustainability-2023> (дата звернення: 15.11.2024)
18. Widayari, Y. D. L., Nugroho, L. E. & Permanasari, A. E. (2019). Persuasive technology for enhanced learning behavior in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. 16. P.15. URL: <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-019-0142-5> (дата звернення: 15.11.2024)

REFERENCES:

1. Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu shchodo realizatsii sotsialnoi vidpovidalnosti universytetiv pid chas konfliktiv, voiennykh dii ta povoianoho vidnovlennia: preprint (analytichni materialy) / Ye. Baldzhi, I. Vlasova, S. Kalashnikova, V. Kovtunets, O. Lytovchenko, O. Orzhel, V. Riabch. [Analysis of leading domestic and foreign experience in implementing social responsibility of universities during conflicts, hostilities and post-war reconstruction: preprint (analytical materials)]nko, K. Tryma, L. Chervona, N. Shofolova; za red. S. Kalashnikovoi ta O. Orzhel. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, 2022. 145 p.
2. Bilorus O. H., Matseiko Yu.M. Hlobalna perspektyva i stalyy rozvytok: systemni marketol. dosl. [Global perspective and sustainable development: systematic marketing research] K.: MAUP, 2005. 492 p.
3. Deili H. Poza zrostanniam: ekonomichna teoriia staloho rozvytku. [Beyond Growth: An Economic Theory of Sustainable Development]. K.: Intelsfera, 2002. 312 p.
4. Ilnytskyi D., Sandul M. (2017) Stalyy rozvytok u systemi universytetskoï osvity [Sustainable development in the university education system]. *Universytetska osvita – University education*. № 4. P. 55–65.
5. Lukianova L. (2017) Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslykh: zarubizhnyi dosvid [Legislative support for adult education: foreign experience], Kyiv: TOV «DKS-Tsentr», 147 p.
6. Liashenko, O. M. (2020) Stalyy rozvytok zakladiv vyshchoi osvity: lokalni informatsiino-komunikatyvni aspekty. [Sustainable development of higher education institutions: local information and communication aspects]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» – Academic notes of KROK University*. 2(58). P. 97–102.
7. Stratehiia staloho rozvytku: Yevropeiski horyzonty [Sustainable Development Strategy: European Horizons] / I. L. Yakymenko, L. P. Petrashko, T. M. Dyman, O. M. Salavor, Ye. B. Shapovalov, M. A. Halaburda, O. V. Nychyk, O. V. Martyniuk. K.: NUKhT, 2022. 337 s.
8. Tunytsia, Yu. Yu., Lysko, L. R., Zahvoiska, L. D., & Solovii, I. P. (2019). Stalyy universytet: model systemnoi intehratsii pryntsyviv staloho rozvytku v usi sfery diialnosti. [Sustainable University: a model for systemic integration of sustainable development principles into all areas of activity] *Scientific Bulletin of UNFU*, 29(10), 54–60. <https://doi.org/10.36930/40291010>
9. Ustik M.Ye. (2024) Zarubizhnyi dosvid staloho rozvytku universytetiv. [Foreign experience of sustainable development of universities] *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economics*. 7 (277). P. 210–219.

10. Khovrak I. (2019) Vplyv universytetiv na zbalansovanyi rozvytok rehioniv: ukraïnskyi kontekst. [The impact of universities on the balanced development of regions: the Ukrainian context] *Ideolohiia ta polityka – Ideology and politics*. № 2 (13). P. 47–66
11. Tsili staloho rozvytku. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (Accessed 13 November 2024)
12. Buhlai, N.; Parkhomenko, V.; Pyskach, O.; Rusakova, O.; Dziamko, V. (2023) Modern Higher Education in the Ukrainian Educational System. *Conhecimento & Diversidade*. V 15. N 36. P. 587–604 DOI: 10.18316/rcd.v15i36.10971
13. Green Building: Architecture That Brings Sustainability to College Campuses. Available at: <https://hmcarchitects.com/news/green-building-architecture-that-brings-sustainability-to-college-campuses-2018-11-02/> (Accessed 13 November 2024)
14. Kivistö, J., Tirronen, J. New Elitism in Universal Higher Education: The Building Process, Policy and the Idea of Aalto University. In S. Ahola, D. M. Hoffman (Eds.), *Higher education Research in Finland. Emerging Structures and Contemporary Issues*, Helsinki, Jyväskylä University Press, 2012, 69–87.
15. Kubitskii S., Shorobur I., Yevdokymova N., Vlasiuk T., Shevchuk L. (2023) Development of higher education institutions in the current conditions. *Revista de Gestão e Secretariado (Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS))*. v.16, se2, P. 119–128.
16. Raffaghelli, J. E., Manca, S., Stewart, B., Prinsloo, P. & Sangrà, A. (2020) Supporting the development of critical data literacies in higher education: building blocks for fair data cultures in society. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 17. P. 58. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00235-w>
17. Top universities for environmental and social sustainability 2023. Available at: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/qs-sustainability-ranking/top-universities-environmental-social-sustainability-2023> (Accessed 15 November 2024)
18. Widyasari, Y. D. L., Nugroho, L. E. & Permanasari, A. E. (2019). Persuasive technology for enhanced learning behavior in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 16. P. 15. Available at: <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-019-0142-5> (Accessed 15 November 2024)